

Seksjon for samfunnsodontologi ved Det odontologiske fakultet i Oslo:

Et fåhodet uhyre aktivt miljø

Samfunnsodontologene ved Universitetet i Oslo er hyppig leverandør av fagstoff til Tidende, og andre nasjonale og internasjonale publikasjoner, viser det seg. Tidende besøkte dem i den hensikt å få tak i hvem de er og hva de gjør. Vi fant at der har de påtatt seg å bleke et både langt og bredt lerret.

Lmøterommet i Domus Odontologica ved Rikshospitalet på Gaustad i Oslo møter vi professor Dorthe Holst, professor Jostein Grytten og prosjektleder Irene Skau. Og da spør vi ganske enkelt:

- Hvem er dere og hva gjør dere?
- Det er ingen tvil om at vi jobber ved et universitet, landets største, og at våre aktiviteter gjenspeiler universitetets tre hovedroller: å undervise studenter, forske og formidle kunnskap. Sagt med andre ord, vi utvikler kunnskap og formidler den videre. Når vi snakker om oss selv i forhold til de øvrige institutter ved Det odontologiske fakultet, sier vi ofte at i stedet for å se inn i munnen på folk, hvor det er sort og mørkt, har vi vårt ståsted i munnhulen, og derfra ser vi ut på samfunnet. Undervisningen og formidling av kunnskap til de øvrige institutter ved fakultetet står sentralt for oss, men det vi gjør mest, er å drive kunnskapsformidling ut i samfunnet.

– Hvem er de viktigste mottakerene av deres kunnskap?

– Det er Tannlegeforeningen, fylkene, beslutningstakere i ulike instanser, Sosial- og helsedirektoratet og Helse- og omsorgsdepartementet, i den grad de ønsker det. Og interesserte ellers i tannhelsetjenesten. Vi må forresten si at NTF har modernisert seg med Carl Christian Blich som president. Der har vi fått en våken og god samtalepartner som vi kan diskutere og vurdere mange ting med. Og det betyr ikke at vi alltid er enige. Men det gleder oss

Professor Dorthe Holst, prosjektleder Irene Skau og professor Jostein Grytten utgjør den faste staben ved Seksjon for samfunnsodontologi ved Det odontologiske fakultet i Oslo. De mangler ikke arbeidsoppgaver, men skulle gjerne hatt mer tid å bruke på annet enn å skaffe penger.

å se at NTF har tatt en ny rolle i forhold til samfunnet i løpet av de siste få årene.

– Får dere bestillinger, eller sitter dere her og finner på alt dere skal gjøre selv?

– Vi får bestillinger, eller vi konkurrerer om oppdrag. Vår virkelighet, som mange andres, er at vi må gjøre ting som det ligger penger i, eller at vi må skaffe penger til det vi synes bør gjøres. Uforholdsmessig mye av vår tid går med til å ordne finansiering og å tenke policy for finansiering. Det eneste fakultetet dekker, er lønn til oss tre fast ansatte, pluss stipendiat Siri Rødseth og post.doc. Jolanta Aleksejuniene samt Anne Gimmestad, som er her på engasjement. Det er vi som utgjør staben ved Seksjon for samfunnsodontologi i Oslo for tiden.

– Hva driver dere med konkret?

– For det første har vi en kjerne av samfunnsodontologisk basiskunnskap om tannhelsetjenestens organisering, som vi vedlikeholder og ajourfører på eget initiativ. Dette har vi gjort gjennom mange år, og vi har nå en solid kjernedatabase som vi kan øse av til ulike formål, og som kommer godt med når vi får oppdrag.

– Hva slags data dreier dette seg om?

– Det er for eksempel befolkningens etterspørsel etter og forbruk av tannhelsetjenester. Likeledes har vi en kunnskapsbase over hvordan ulike finansieringsformer virker, og over tannlegenes flyttemønster i forhold til befolkningen. Vi er bevisste på å håndtere dataene slik at de skal være tilgjengelige for dem som lager intervensjo-

ner, og slik at de skal kunne brukes i både regional og nasjonal helseforvaltning. Da Seierstadutvalget ble nedsett, hadde vi akkurat gjennomført den store brukerundersøkelsen av private tannhelsetjenester, som fikk finansiering fra ulike hold, blant annet Sosial- og helsedirektoratet. Det passet veldig godt i tiden.

– Har dere ellers fått noen direkte oppdrag fra Seierstadutvalget?

– Ja, vi har fått ett oppdrag derfra; å lage en oppdatering av forbruket av tannhelsetjenester i Norge. Vi er forresten veldig spente på hvordan utvalget kommer til å beskrive virkeligheten når den tid kommer. Vi ser at det kan gjøres på vidt forskjellige måter, blant annet når det gjelder arbeidsmarkedet, der departementet har én oppfatning, mens fagfolk har en helt annen. Det er nesten helt utrolig, og det er visst ingen dialog om disse tingene heller. Så det er tydeligvis veldig vanskelig, sier samfunnsodontologene og rasler litt med sablene.

– Hvilke saker jobber dere med akkurat nå?

– Da må vi nevne Østfoldprosjektet, som ser på andre måter å avlønne offentlige tannleger på enn ved fast lønn. Det vi søker å svare på, er om det er mulig å øke effektiviteten uten at kvaliteten i tannhelsetjenesten blir dårligere, og samtidig øke stabiliteten blant de ansatte. Det er i hovedsak en forholdsvis liten andel per capita-betaling i tillegg til fast lønn, som er blitt forsøkt i Østfold, og som vi ser på effekten av. Der er det kommet noen delrapporter som er blitt publisert, mens flere rapporter, som blant annet handler om kvalitet, er underveis

– Andre ting dere er opptatt med?

– Ja, vi har et epidemiologisk ben å stå på også, der vi arbeider med å utvikle metoder for kartlegging av biologiske forhold som er viktige for kariesprosessen.

– Det høres ikke veldig samfunnsodontologisk ut. Betyr det at dere holder på med spytt her også?

– Ja, vi har faktisk sittet og tygget litt parafin enkelte morgener her. Ellers er det riktig at dette ideelt sett er et prosjekt som burde vært et samarbeid mellom oss, klinikk og laboratorium. Samtidig er det isolert sett interessant for oss samfunnsodontologer å kartlegge biologiske faktorer, like mye som for eksempel de demografiske.

– Hvilket mangfold. Andre ting?

– Ja, vi samarbeider med professor Ivar Espelid ved barneavdelingen i Geitmyrsveien og stipendiat Marit Slåttelid Skeie ved Bergensfakultetet, og har som målsetting å finne ut om det virkelig er slik at det går nedover med barns tannhelse her til lands. Når vi er kommet til bunns i om det faktisk er slik, skal vi prøve å finne årsakene, forteller de tre samfunnsengasjerte og fortsetter:

– I et forsøk på å kunne si noe mer om personellsituasjonen i tannhelsenorge har vi i år gjennomført en spørreundersøkelse blant alle landets tannleger. Vi har blant annet spurt dem om hvor mye de jobber, og hvor mange pasienter de tar seg av. Vår oppfatning er at det foreligger mye feilinformasjon på dette feltet – og mange myter. Datainnsamlingen er ferdig. Der har vi fått god hjelp av NTF til selve utsendelsen. Det vil vi gjerne takke for, og ikke minst vil vi takke de godt og vel to tusen tannlegene som har tatt seg tid til å svare på undersøkelsen. Dataene er nå registrert, men vi vil ikke love noe over bordet når det gjelder tidspunktet for publisering av analyseresultatene.

Når det er sagt, er vi også i gang med å kartlegge hvordan folk opplever sin tannhelse. Det er ledd i et større internasjonalt prosjekt, og her kommer dimensjoner som livskvalitet inn i bildet. Folk legger noe annet i velvære nå enn før, og her er det mange variabler å ta hensyn til. Også dette materialet ligger klart til analyse, forteller samfunnsodontologene i Oslo.

De er forresten også engasjert i evalueringen av fastlegeordningen. Der er Jostein Grytten og Irene Skau aktive i flere prosjekter finansiert av Norges forskningsråd, og han har publisert fire artikler om dette i Legetidsskriftet i år, og der kommer det mer. Dorthé Holst leder styringsgruppen for den evalueringen.

I tillegg er Holst også sentral i utviklingen av tannpleierutdanningen og utredningen av tannpleiernes fremtidige rolle. Det er en stor fagpolitisk sak som tar mye tid.

– Dette vil visst ingen ende ta. Har dere tid til å samarbeide med samfunnsodontologene i Bergen?

– Noe av det vi ikke finner tid til, er faktisk å pleie rene vennskapsforhold. Dessverre, avslutter de tre som utgjør kjernen i det samfunnsodontologiske miljøet i Oslo. Som ved siden av penger,

kanskje mest av alt ønsker seg en egen sekretær. Hvis de ikke får det regner vi med at selv om de ikke har tid til å pleie vennskap, så har de mange folk og institusjoner å ramse opp som de kan kalle arbeidskamerater, både i inn- og utland.

Tekst og foto: Ellen Beate Dyvi